

Savez antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske u 2002. godini izdavač je tri značajne knjige iz povijesti NOB-a na prostoru Republike Hrvatske. Objavljeno je II. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, "Rušenje antifašističkih spomenika u Hrvatskoj 1990 - 2000. godine", drugo je djelo "Kalnički partizanski odred" autora Žarka Miličevića i ovo, treće djelo, je monografija "34. udarne divizije NOV i PO Hrvatske" autora Vladimira Hlaića. Monografijom "34. udarna divizija NOV i PO Hrvatske", uz već objavljena slična djela: "Brigada Franjo Ogulinac Seljo" Vladimira Valjana; "Karlovačka udarna brigada" iz pera Josipa Lulika i dr. Đure Zatezala; "Žumberačka NOU brigada" Zdravka Dizdara i Mane Borčića; "Putovima hrabrosti" Milana Kavgića; "Duga Resa, radovi iz dalje prošlosti, NOB i socijalističke izgradnje"; "Ozalj - revolucija i razvoj" i "Općina Novi Zagreb u NOB i socijalističkoj izgradnji" koje su pripremile grupa autora, "Končarevi proleter" Vladimira Hlaića; "Prvi korpus NOV Hrvatske", zbornik radova i druga izdanja Historijskog arhiva u Karlovcu, itd.,

34.

udarna divizija NOV i PO Hrvatske obogaćena je ratna kronika događanja od 1941. do 1945. godine na operativnom području Žumberka, Pokuplja, Turopolja, Posavine i karlovačkog kraja, tj. na prostoru međuriječja Kupa - Dobra - Mrežnica - Sava, odnosno u trokutu Zagreb - Karlovac - Sisak.

Koristeći "obimnu dokumentaciju, autor nam je prikazao stvaranje i razvoj jedinica NOB-e na području Žumberka i Pokuplja, uključujući i formiranje 34. udarne divizije, koja je ratovala u teškim okolnostima s obzirom na blizinu Zagreba i nekoliko aerodroma, ispresijecanost teritorija komunikacijama, velik broj neprijateljskih garnizona, pa i Mačekovo sjedište u Kupincu", kaže Franjo Knebl, prvi komesar ove divizije u svojoj recenziji.

Monografija predstavlja autentičan zapis o vojnim i političkim događajima koji su se odigrali na ratnim stazama 34. udarne divizije. Najvažnije borbe ove divizije vodile su se u Žumberku i Pokuplju, na južnim prilazima Zagrebu, u okruženju saobraćajnica Zagreb - Karlovca i Zagreb - Sisak, na Baniji i Kordunu. U monografiji su prikazani njezini uspjesi i stradanja, njezin rast i uspon do pobjede. Divizija je djelovala u izvanredno teškim operativno-taktičkim uvjetima koji su tada vladali na prostoru Zagreb - Sisak - Karlovac - Metlika - Bregana. Taj prostor ispresijecan je željezničkim i cestovnim magistralama strategijskog i operativnog značenja, koje su bile prijeko potrebne fašističkoj vojnoj sili i marionetskoj ustaškoj državi "NDH". Da bi se to osiguralo, okupacijske snage i ustaški režim postavili su na tom nevelikom prostoru više od 30 stalnih posada i uz njih pokretne snage u jačini do dvije divizije, s kojima su surađivale jake garniture obavještajne i agenturne službe (Gestapo, Abver, Ovla, UNS), uz angažiranje moćnog propagandnog aparata radi širenja franko-vačko-ustaškog duha, kleronacionalizma, ideologije desnog krila Hrvatske seljačke stranke, a napose nacionalsocijalizma iz Gebelsove propagandne kuhinje.

Narod je svojim očima, svakodnevno gledao da ustaška vojska i vlast ne štite narod, nego okupatora. Da oni zajedno s njemačkim vojnicima napadaju hrvatska sela, pljačkaju gospodarstva i odvođe mladiće na istočni i druge frontove, da ginu za okupatora, da zajedno sa Nijemcima i Kozacima ubijaju hrvatske rodoljube, muče i siluju žene i djevojke po selima Pokuplja, Turopolja, karlovačkog kraja i Posavine. Narod se uvjerio da mu njemački fašisti i njihovi suradnici - ustaše nanose samo patnje i nevolje i zato je stao uz svoje antifašističke borbe u borbi za oslobođenje od okupacije i fašizma, u borbi za ljudska prava i slobode, u borbi

za socijalno pravednije i demokratsko društvo.

Takvoj svijesti naroda mnogo su pridonijeli političkim radom u narodu članovi Komunističke partije, partizanski borci od prvih jedinica do uključujući cijelu 34. udarnu diviziju, ali i demokratski orijentirani intelektualci, uključujući i nekoliko katoličkih i grkokatoličkih svećenika, a posebno brojni napredni antifašistički orijentirani seljaci i radnici. Upravo to zajedništvo interesa i ciljeva naroda i boraca omogućilo je boriti se, održati se i savladati i ono što se objektivno činilo nemogućim.

U ovoj knjizi autor opisuje brojne detalje koji zorno pokazuju kako su na tom prostoru, zasićenom neprijateljskim snagama, nastajali i razvijali se politička i vojna komponenta Narodno-oslobodilačkog pokreta. Od prve do posljednje ratne godine usporedo su organizirane prve antifašističke društvene i političke organizacije, udružujući se u Narodno-oslobodilačku frontu i organizacije narodne vlasti, nasuprot fašističke vlasti okupatora i njegovih slugu - ustaša. To svjedoče i činjenice da je već potkraj 1942. godine na operativnom području 34. divizije, uz čete, bataljone i odrede, bilo organizirano 65 Narodno-oslobodilačkih odbora sa 230 odbornika, da bi početkom 1944. godine na tom prostoru bile organizirane brigade i divizija boraca s puškom u ruci, a na terenu su djelovali 1 okružni, 5 kotarskih, 23 općinska i 247 seoskih Narodnooslobodilačkih odbora. U političkim i društvenim organizacijama, te Narodno-oslobodilačkim odborima bilo je 1944. godine angažirano preko 4.000 stanovnika (muškaraca i žena, svih uzrasta). Kad se tome doda daje oko 5.000 boraca bilo u odredima i brigadama 34. udarne divizije, vidi se da su deseci tisuća obitelji Žumberka, Pokuplja, karlovačkog kraja i Turopolja bile aktivne u antifašističkoj borbi.

U monografiji je opisan slijed borbi i pokreta u kojima se prikazuje sva maštovitost komandanata, komandira, komesara štabova i boraca pri iznalaženju najrealnijih i najracionalnijih oblika taktike i operativne vještine, kojima se uz izvanrednu hrabrost i masovno boračko pregalaštvo (borbe na Pleševici, Sv. Jani, napad na neprijateljske posade u Mavračićima, Zdenčini, Babićima, Odri kod Zagreba i Siska, Rečici, Donjoj Kupčini, Žažini, Zorkovcu, Bregani, u obrani Gline itd.) uspijevali nadomjestiti nedovoljnu tehničku opremljenost i nadvisiti neprijatelja u svim elementima borbe.

Jasno je da se 34. divizija ne bi mogla uspješno boriti i opstati na tako osjetljivom terenu, da nije izrasla baš na tom prostoru i bila čedo naroda, koji ju je putem svojih organizacija NOF, AFŽ, USAOH i NOO-a svestrano pomagao, u svim njezinim aktivnostima. Upravo te organizacije obavljale su niz funkcija za potrebe bataljona, brigada, odreda i divizije od prehrane, smještaja ranjenika, mobilizacije novih boraca, itd.

Pisac monografije je nastojao što plastičnije prikazati i dočarati opće uvjete u kojima su se danonoćno nalazili borci brigada i odreda 34. udarne divizije. Da bi se održao i da bi zadržao, za njega životno važne komunikacije, neprijatelj je na tom operativnom prostoru morao upotrijebiti snažnu silu da bi osigurao vojnu i političku kontrolu komunikacija. S druge su strane, partizanske jedinice, uključujući i Diviziju, na praktičnim primjerima pokazale da se i u najtežim uvjetima može tući neprijatelj ako se protiv njega bori naoružani narod. To saznanje, krvlju stečeno i na primjerima borbi u Žumberku, Pokuplju, karlovačkom kraju i Turopolju, potvrdilo je pravila partizanske doktrine o općenarodnom obrambenom ratu.

Na stranicama ove knjige, autor nas upoznaje sa činjenicama da 34. divizija NOV nije bila samo jedna od jedinica NOV. Ona je, uz to što je na ovom značajnom prostoru oružjem uspješno tukla neprijateljeve jedinice, istovremeno i političkim radom i utjecajem po selima Širom Pokuplja, Žumberačke gore i karlovačkog kraja, objašnjavala ciljeve NOB-e.

Kroz cijelo vrijeme NOR-a čete, bataljoni, brigade i odredi 34. udarne divizije bili su i hrabri

borci, ali i svojim Čvrstim osloncem na narod bili su politički i kulturno-prosvjetni informatori naroda.

Zajedničkim borbama s ostalim divizijama 4. Korpusa: 7. Banijskom, 8. Kordunaškom i muslimanskim brigadama iz Unske operativne grupe, te brigadama 15. divizije, VII. Slovenskog korpusa i 13. Primorsko-goranske divizije, 34. udarna divizija ugradila je krv i znoj svojih boraca u najveću tekovinu NOB-a i revolucije - bratstvo i jedinstvo. Djelujući na svom operativnom prostoru, utrla je, popularno nazvane: "Staze bratstva i jedinstva", kojima su se danonoćno kretali partizanski odredi, brigade, partijsko-politički terenski aktivisti, vijećnici ZAVNOH-a i AVNOJ-a, partizanski kuriri, transportirali ranjenici iz partizanskih bolnica u Žumberku i Gorjancima na Kordun ili na teritorij Bele krajine, transportirala hrana za vojsku i narod na Kordunu, Baniji, Gorskom Kotaru i Lici.

Te staze vodile su iz središta oslobođenog teritorija u Žumberku (Sošice) na jug preko Pokuplja poznatim pravcima:

Kostanjevac - Slavetić - Sv. Jana - Sv. Marija - Galgovo - Horvati i dalje duž Vukomeričkih Gorica prema Kupi - Lošnji, na Kordun;

Turopolje i Vukomeričke Gorice (koji je presijecao Posavinu); Veleševac (veza s jedinicama X. korpusa "Zagrebačkog" NOV-a, Vukojevac - G. Hruševac - Pokupsko i dalje preko Kupe na Kordun ili Baniju.

I obrnuto, partizanske staze koje su vodile na sjeverozapad prema Sloveniji ili na zapad u međuriječje Kupa - Dobra - Mrežnica.

Stazama "Bratstva i jedinstva", operativni prostor 34. udarne divizije pretvoren je u svojevrsan partizanski most preko kojeg su bila povezan ustanička središta u Žumberku, Pokuplju i Karlovačkom kraju s onima u Sloveniji, Prigorju i Moslavini, Baniji, Kordunu i Gorskom Kotaru. Preko tog divovskog mosta ostvarivana je prisna suradnja i uzajamna pomoć u borbi, u zbrinjavanju ranjenika i u širenju ciljeva narodnooslobodilačke borbe u svim pravcima.

Sa staza "Bratstva i jedinstva" crpili su se motivi i sadržaj samoodgoja i općeg obrazovanja u diviziji čiji su štabovi, partijsko-politički kadar, partijska i skojevska organizacija nastojali i u najtežim uvjetima provesti određeni program vojnog, političkog i kulturno-prosvjetnog obrazovanja boraca i naroda.

Sve ono što se na tim stazama događalo bila je također inspiracija za razvijanje stvaralačkih mogućnosti što ih je divizija mogla iscrpiti iz same sebe. Zbog toga monografija 34. udarne divizije može biti zanimljivo štivo za patriotski odgoj mladih, dobrodošla svim čitateljima koji se zanimaju za našu noviju povijest i stoljetne slobodarske tradicije stvorene na području Žumberka, Pokuplja, Turopolja, Posavine i karlovačkog kraja, čiji je narod uzeo masovno učešće u NOB-u.

Autor je pripremio i pregled rukovodećih kadrova od Štaba divizije, brigada, odreda, bataljona do samostalnih četa, te prikupio oko 60 fotografija i oko 42 skice najznačajnijih borbi.

Posebnu vrijednost monografije čini spisak poginulih i od ranjavanja umrlih boraca jedinica u sastavu 34. udarne divizije. Time je osigurano trajno sjećanje i odana vječna zahvalnost naroda na darovanim životima slobodi svih građana Hrvatske.

Povjesničar prof. Zdravko Dizdar, u recenziji djela Vladimira Hlaića, pored ostalog je napisao: "Smatram da je autor kroz svoj pristup kao i sadržaj uspio nam dati višestruko vrijedan i koristan rad, zasnovan gotovo u cjelini na izvornim dokumentima, za što je uložio maksimum truda. On gaje napisao veoma odgovorno, savjesno, objektivno i dokumentirano.

Odbor za izdavanje monografije: 34. udarna divizija NOV i PO Hrvatske